

Inrättande av visselblåsarfunktion

30

2022KS247

Kommunstyrelsen

Datum
2022-04-20

Diarienummer
2022KS247 020

Inrättande av visselblåsarfunktion

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att inrätta en visselblåsarfunktion.

Sammanfattning av ärendet

Härryda kommun är enligt lag skyldiga att inrätta en visselblåsarfunktion i form av en intern rapporteringskanal. Syftet med den interna rapporteringskanalen är att säkerställa en trygg och säker kommunikationsväg som möjliggör rapportering av eventuella missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram.

Visselblåsarfunktionen föreslås omfatta hela Härryda kommunkoncern, vilket innefattar kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, välfärdsnämnden, förvaltningen och de kommunala bolagen och börja gälla från och med 1 juli 2022. Kommundirektören kommer att besluta om riktlinjer för den av kommunstyrelsen beslutade funktionen.

Det är inte tillräckligt att händelsen som rapporteras berör ett missförhållande inom Härryda kommunkoncern. Missförhållandet måste också vara av sådan omfattning att det finns ett allmänintresse av att informationen kommer fram.

I lagen framgår vilka personer och roller som omfattas och det skydd som lagen ger. Det är endast dessa personer och roller som omfattas av lagens skydd vid användande av visselblåsarfunktionen. Skyddet gäller även efter att personen har lämnat verksamheten.

Visselblåsarfunktionen kan användas av exempelvis arbetstagare, volontärer och praktikanter eller inhyrda arbetstagare.

Personkategorier som inte omfattas av riktlinjen enligt lagstiftningen är till exempel kommuninvånare, skolelever, brukare, patienter, hyresgäster och politiker.

Visselblåsarfunktionen föreslås vara placerad centralt i kommunen och bestå av rollerna säkerhetschef, personalchef och kommunjurist. Dessa funktioner ansvarar gemensamt för värdering av inkomna anmälningar och beslutar om fortsatt hantering av inkomna ärenden. Vid förfall för någon av

dessa tjänstepersoner, eller då någon av rollerna inte kan delta i handläggningen på grund av att ärendet har sådan anknytning till tjänstepersonen själv att det inte är lämpligt, ersätter säkerhetssamordnare, verksamhetsutvecklare på personalfunktionen och/eller kommunens andra kommunjurist. I situationer där det finns risk för jäv eller anmälan gäller något av särskilt allvarlig art anlitar visselblåsarfunktionen utomstående utredare.

Visselblåsarfunktionens roller är utsedda för att de är centralt placerade i kommunen, har kompetens att ta ställning till inkomna anmälningar, har mandat att självständigt inleda och avsluta utredningar samt innehar en oberoende och självständig ställning i organisationen.

Åtterrapporering

Visselblåsarfunktionens ärenden återrapporeras årligen till kommunstyrelsen i anonymiserad form. Återrapporeringen ger de förtroendevalda möjlighet till insyn i funktionen samt hur organisation och utredningsfunktion fungerat under året.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 20 april 2022
- Riktlinje för inrapportering av missförhållanden av allmänt intresse i Härryda kommun

Peter Lönn
Kommundirektör

Anders Pettersson
Personalchef

Riktlinje för inrapportering av missförhållanden av allmänt intresse i Härryda kommun

Riktlinjen innehåller information om hur du kan rapportera om missförhållanden av allmänintresse genom kommunens interna rapporteringskanal (visselblåsarfunktionen), till externa rapporteringskanaler samt information om vilka grundlagsskyddade fri- och rättigheter du har. I denna riktlinje kommer begreppet ”medarbetare” att användas som samlingsbegrepp för de personer som kan använda visselblåsarfunktionen. Det finns ingen lagstadgad skyldighet att i första hand använda den interna rapporteringskanalen. En medarbetare kan därför välja att rapportera direkt till en behörig myndighet genom myndighetens externa rapporteringskanal. En medarbetare har också rätt att använda sin grundlagsskyddade meddelarfrihet.

Visselblåsarfunktionen

Härryda kommun är enligt lag skyldiga att upprätta en intern rapporteringskanal. Syftet med den interna rapporteringskanalen är att säkerställa en trygg och säker kommunikationsväg som möjliggör rapportering av eventuella missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram.

Visselblåsarfunktionen omfattar hela Härryda kommunkoncern, vilket innefattar kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, välfärdsnämnden, förvaltningen och de kommunala bolagen.

I lagen framgår vilka personer och roller som omfattas av lagen och det skydd som lagen ger. Det är endast de personer och roller som omfattas av lagen som omfattas av lagens skydd vid användande av visselblåsarfunktionen. Skyddet gäller även efter att personen har lämnat verksamheten.

Visselblåsarfunktionen kan användas av följande personer:

- Arbetstagare
- Volontärer och praktikanter

- Inhyrda arbetstagare
- Personer som annars utför arbete under en verksamhetsutövares kontroll och ledning
- Egenföretagare
- Personer som står till förfogande för att ingå eller ingår i ett företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan
- Aktieägare som är verksamma i aktiebolaget

Personkategorier som inte räknas upp ovan i form av till exempel kommuninvånare, skolelever, brukare, patienter, hyresgäster och politiker omfattas alltså inte av det skydd som lagstiftningen ger vid rapportering av missförhållanden av allmänintresse.

När funktionen ska användas

Funktionen ska användas då en medarbetare vill rapportera om ett missförhållande som har uppstått eller sannolikt kommer att uppstå i ett arbetsrelaterat sammanhang och som det finns ett allmänintresse av att det kommer fram. Medarbetaren ska vid tidpunkten för rapporteringen ha skälig anledning att anta att informationen om missförhållanden var sann.

Missförhållanden av allmänt intresse

Det är inte tillräckligt att händelsen som rapporteras berör ett missförhållande inom Härryda kommunkoncern. Missförhållandet måste också vara av sådan omfattning att det finns ett allmänintresse av att informationen kommer fram. Det är inte möjligt att på ett uttömmande sätt ange vad som faller in under begreppet ”missförhållanden av allmänt intresse”, varför följande endast är exempel på agerande som kan anses falla in under begreppet:

- Ekonomisk brottslighet såsom givande och tagande av muta, bedrägeri och förfalskning
- Betydande brister i säkerheten på arbetsplatsen
- Betydande överträdelser av miljöregler och förorening av miljön
- Allvarliga former av diskriminering och trakasserier
- Tjänstefel
- Sekretessbrott
- Grövre avvikelser mot interna regler och riktlinjer
- Försök att dölja något av ovanstående
- Jäv i alla former av situationer
- Andra situationer där någon får privat vinning av sin tjänsteställning

Kravet på allmänintresse innebär att oegentligheter och andra missförhållanden eller arbetsrättsliga frågor som endast berör en arbetstagare i relation till arbetsgivaren inte ska rapporteras genom funktionen. Sådana ärenden ska behandlas enligt organisationens upparbetade arbetsrättsliga rutiner.

Skyddet för den som rapporterar

Medarbetaren som rapporterar om ett missförhållande av allmänt intresse får inte göras ansvarig för att ha åsidosatt sin tystnadsplikt under förutsättning att medarbetaren hade skälig anledning att anta att rapporteringen av informationen var nödvändig för att avslöja det rapporterade missförhållandet. Denna ansvarsfrihet gäller däremot inte undantagslöst. Medarbetaren omfattas inte av skydd i form av ansvarsfrihet om denne åsidosätter den tystnadsplikt som gäller för uppgifter av kvalificerad sekretess. Inte heller gäller skydd i form av ansvarsfrihet om medarbetaren lämnar ut några handlingar eller om medarbetaren genom rapporterandet gör sig skyldig till brott.

Verksamhetsutövaren får i sin tur varken hindra eller försöka hindra rapportering. Verksamhetsutövaren får inte heller på grund av rapporteringen vidta någon form av repressalie mot den rapporterade personen. Skyddet mot repressalier gäller också andra personer som har bistått den medarbetare som har rapporterat om missförhållandet. Hit inräknas bland annat förtroendevalda och skyddsombud, anhöriga och kollegor.

Med repressalier menas en åtgärd eller underlåtenhet som verksamhetsutövaren vidtar på grund av medarbetarens rapportering och som orsakar eller kan orsaka skada eller men för medarbetaren. Repressalie är ett brett begrepp som kan omfatta många olika saker som är negativa för medarbetaren. En repressalie kan till exempel vara att medarbetaren riskerar att utsättas för uppsägning, utebliven befordran eller förändrade arbetsuppgifter.

Organisation och roller

Visselblåsarfunktionen är placerad centralt i kommunen. Rapportering kan ske skriftligen, muntligen eller genom att medarbetaren bokar ett fysiskt möte. Den skriftliga rapporteringslösningen tillhandahålls av IT-avdelningen i form av en funktionsbrevlåda samt ett kontaktformulär på harryda.se. Det är även möjligt att skicka fysisk post till funktionen genom att ställa brevet till visseblåsarfunktionen.

Den muntliga rapporteringslösningen tillhandahålls genom att telefonnummer till visselblåsarfunktionen görs tillgänglig på kommunens intranät och på harryda.se.

Fysiskt möte bokas in genom att medarbetaren tar kontakt med funktionen antingen skriftligen eller muntligen.

Rollerna som bildar visselblåsarfunktionen är säkerhetschef, personalchef och kommunjurist. Dessa funktioner ansvarar gemensamt för värdering av inkomna anmälningar och beslutar om fortsatt hantering av inkomna ärenden. Kanslienhetens registrator kommer att ha en administrativ roll i de fall som rapporten leder till en utredning varpå rapporten och utredningsmaterialet kommer att diarieföras. Vid förfall för någon av dessa tjänstepersoner, eller då någon av rollerna inte kan delta i handläggningen på grund av att ärendet har sådan anknytning till tjänstepersonen själv att det inte är lämpligt, ersätter säkerhetssamordnare, verksamhetsutvecklare på personalfunktionen och/eller kommunens andra kommunjurist. I situationer där det finns risk för jäv eller anmälan gäller något av särskilt allvarlig art anlitar visselblåsarfunktionen utomstående utredare.

Visselblåsarfunktionens roller är utsedda för att de är centralt placerade i kommunen, har kompetens att ta ställning till inkomna anmälningar, har mandat att självständigt inleda och avsluta utredningar samt innehar en oberoende och självständig ställning i organisationen. Det kommer att göras en pålitlighetsbedömning av de tjänstepersoner som tjänstgör inom visselblåsarfunktionen. Funktionens tekniska och organisatoriska lösningar syftar till att begränsa tillgången till den information som har inkommit. Behörighetsstyrning sker så att endast ett fåtal utsedda roller har åtkomst till uppgifterna.

Hantering av inkomna rapporter

För inkomna rapporter görs först en bedömning om de faller inom visselblåsarfunktionens syfte, och i de fall anmälan bedöms avse en sådan fråga påbörjas ett uppföljningsärende. Visselblåsarfunktionen gör bedömningen om extern hjälp behöver anlitas för att genomföra hela eller delar av utredningen.

Medarbetaren kommer senast sju dagar efter rapportens inlämnande få en bekräftelse på att anmälan är mottagen hos funktionen om denne inte har av sagt sig bekräftelse. Medarbetaren kommer därefter att få återkoppling i skälighetsomfattning från funktionen inom en tremånadersperiod.

Utredningen syftar till att:

- Utredda närmare vad anmälan avser
- Värdera anmälandens karaktär och allvarlighetsgrad
- Utredda om anmälan är sakligt grundad och om behov finns av omedelbara åtgärder
- Klargöra vilka ytterligare utredningar som kan/bör genomföras
- Utgöra en grund för en bedömning och en rekommendation om hur ärendet bör hanteras

Den som har rapporterat in missförhållandet ska i den mån det är möjligt medverka till att utredningen kan genomföras så enkelt och effektivt som möjligt genom att vara anträffbar och lämna efterfrågat material, samt inte vidta några åtgärder som kan störa utredningen.

Polisanmälan

Om visselblåsarfunktionen gör bedömningen att det finns misstanke om brott kommer en polisanmälan att göras. I dessa fall sker fortsatt utredning inom ramen för polis- och/eller åklagarmyndighetens arbete.

Återrapportering

Visselblåsarfunktionens ärenden återrapporteras årligen till kommunstyrelsen i anonymiserad form. Återrapporteringen ger de förtroendevalda möjlighet till insyn i funktionen samt hur organisation och utredningsfunktion fungerat under året.

Allmänna handlingar

Inkomna anmälningar är allmänna handlingar som diarieförs och kan begäras ut, men en sekretessprövning sker vid varje förfrågan om utlämnande. Uppgifter i handlingen som direkt eller indirekt kan röja den rapporterade personens identitet är belagda med absolut sekretess. Denna sekretess kan därför endast brytas genom en sekretessbrytande bestämmelse så som att den rapporterade personen lämnar sitt samtycke till att sekretessen bryts.

Sekretess föreligger också initialt för andra personer än den som har lämnat rapporten. Med andra personer inbegrips till exempel en person som påstås ha orsakat ett missförhållande, personer som åberopas som vittnen under uppföljningen och personer som har bistått den rapporterade personen. Den person som är föremål för en utredning bör ha rätt till insyn ju längre tiden för utredningen fortskrider och sekretessen prövas därför löpande. Rätten till insyn bryter inte på något sätt den sekretess som omfattar den rapporterade medarbetarens identitet.

Rapportering via externa rapporteringskanaler

Medarbetare kan välja att rapportera direkt till behörig myndighet genom att använda myndighetens externa rapporteringskanal. Medarbetare som väljer att rapportera externt erhåller samma skydd som vid användande av den interna rapporteringskanalen om samtliga förutsättningar är uppfyllda. Detta innebär att missförhållandet måste ha uppstått, alternativt sannolikt kommer att uppstå, i ett arbetsrelaterat sammanhang och det måste föreligga ett allmänintresse av att missförhållandet kommer fram. Medarbetaren måste också vid tidpunkten för rapporteringen ha skälig anledning att anta att informationen om missförhållanden var sann och ha skälig anledning att anta att rapporteringen var nödvändig för att avslöja missförhållandet.

Grundläggande fri- och rättigheter

Visselblåsarlagstiftningen och det skydd som följer av lagstiftningen inskränker inte några grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Alla invånare i Sverige har en grundlagsskyddad meddelarfrihet. Meddelarfriheten innebär att du som anställd har rätt att lämna muntliga tips och upplysningar till medier med utgivningsbevis utan risk för några repressalier. Meddelarfriheten innebär även en rätt att offentliggöra uppgifter som är belagda med sekretess. Meddelarfriheten gäller däremot inte för uppgifter som omfattas av kvalificerad sekretess och innefattar inte någon rätt att lämna ut handlingar vilka är belagda med sekretess. Invånarna i Sverige har också en anskaffarfrihet, vilket innebär att det står var och en fritt att anskaffa uppgifter i vilket ämne som helst i syfte att göra dessa offentliga genom meddelarfriheten.

Kommunen får inte efterforska vem som har använt sin meddelarfrihet. Kommunen får inte heller utsätta meddelaren för någon form av repressalier för att denne har utnyttjat sin meddelarfrihet eller har medverkat till att någon annan har utnyttjat sin meddelarfrihet.